เส้นทางการจัดการสารสนเทศสู่การจัดการความรู้ ประยุกต์จากหลักการวิเคราะห์หมวดหมู่

นันทา วิทวุฒิศักดิ์*

1. ความสำคัญ

อนาคตของประเทศไทยอยู่ที่การเติบโตทางปัญญาไม่ใช่เติบโตทางเศรษฐกิจ...ที่ผ่านมาโลกทั้งโลกระงมไปด้วยคำว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจ แล้วก็วัดความเจริญกันด้วยอัตราความเติบโตทางเศรษฐกิจ...เพื่อเศรษฐกิจมนุษย์สามารถทำการรุนแรงใดๆก็ได้เช่น ก่อสงครามเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจหรือพยายามรุกรานเข้าไปแย่งชิงทรัพยากร ความเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงมีข้อจำกัด และนำไปสู่ปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงได้ ตรงกันข้ามกับความเติบโตทางปัญญา ซึ่งไม่มีข้อจำกัด ยิ่งเติบโตยิ่งดีและนำไปสู่ความเจริญโดยรอบด้านอย่างสมบูรณ์ ในความเติบโตทางปัญญา ไม่ใช่ไม่มีการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่เป็นเศรษฐกิจที่มีปัญญาเป็นตัวตั้ง ในกว่า100 ปีที่ผ่านมาคนไทยตกอยู่ในความครอบงำทางปัญญา การพัฒนามาจากฐานแห่งความไม่มีหรือเราไม่คุ้นเคย ทำได้ยากและทำด้วยการขาดความมั่นใจ ถ้าเราทำอะไรจากสิ่งที่เราเคยทำและคุ้นเคย เราจะมีความมั่นใจ... ในยุทธศาสตร์ทางปัญญา สังคมไทยต้องสามารถสลัดออกจากความครอบงำและการถูกสะกดไปสู่ความเป็นไท และไปสู่ฐานแห่งความมั่นใจ เราต้องมีปัญญาสร้างความมั่นใจแห่งชาติ (ประเวศ วะสี, 2546: 5-6,11) ปัญญาที่จะสร้างความมั่นใจแห่งชาติคือปัญญาที่มาจากการสรรค์สร้างองค์ความรู้ท้องถิ่น

การสรรค์สร้างองค์ความรู้ท้องถิ่นด้วยคนในท้องถิ่นไม่ใช่ไม้เด็ดไม้เดียวที่สามารถแก้วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตสังคม เพราะการสรรค์สร้างองค์ความรู้มีวิวัฒนาการที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ประสบการณ์ของตนเองและจากการศึกษาจากบุคคลอื่น รวมทั้งต้องอาศัยเวลา ความต่อเนื่องและปัจจัยที่สำคัญที่สุดอีกปัจจัยหนึ่งคือผู้สรรค์สร้างต้องมีขีดความสามารถ ด้านการวิเคราะห์สังเคราะห์ โดยยึดหลักภูมิสังคมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชให้ได้ผลึกความรู้ที่เหมาะสมกับแต่ละบริบท

งานวิจัยหลายๆ ชิ้นสรุปตรงกันว่า จุดบกพร่องที่หลายๆ องค์กรมีในการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ก็คือ องค์กรเหล่านั้นมักจะลืมถามตัวเองว่าต้องการบริหารหรือจัดการความรู้อะไรและเพื่ออะไร (บดินทร์ วิจารณ์ 2546 : 32)

* อาจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

2. ความหมายของข้อมูล สารสนเทศ ความรู้ และปัญญา

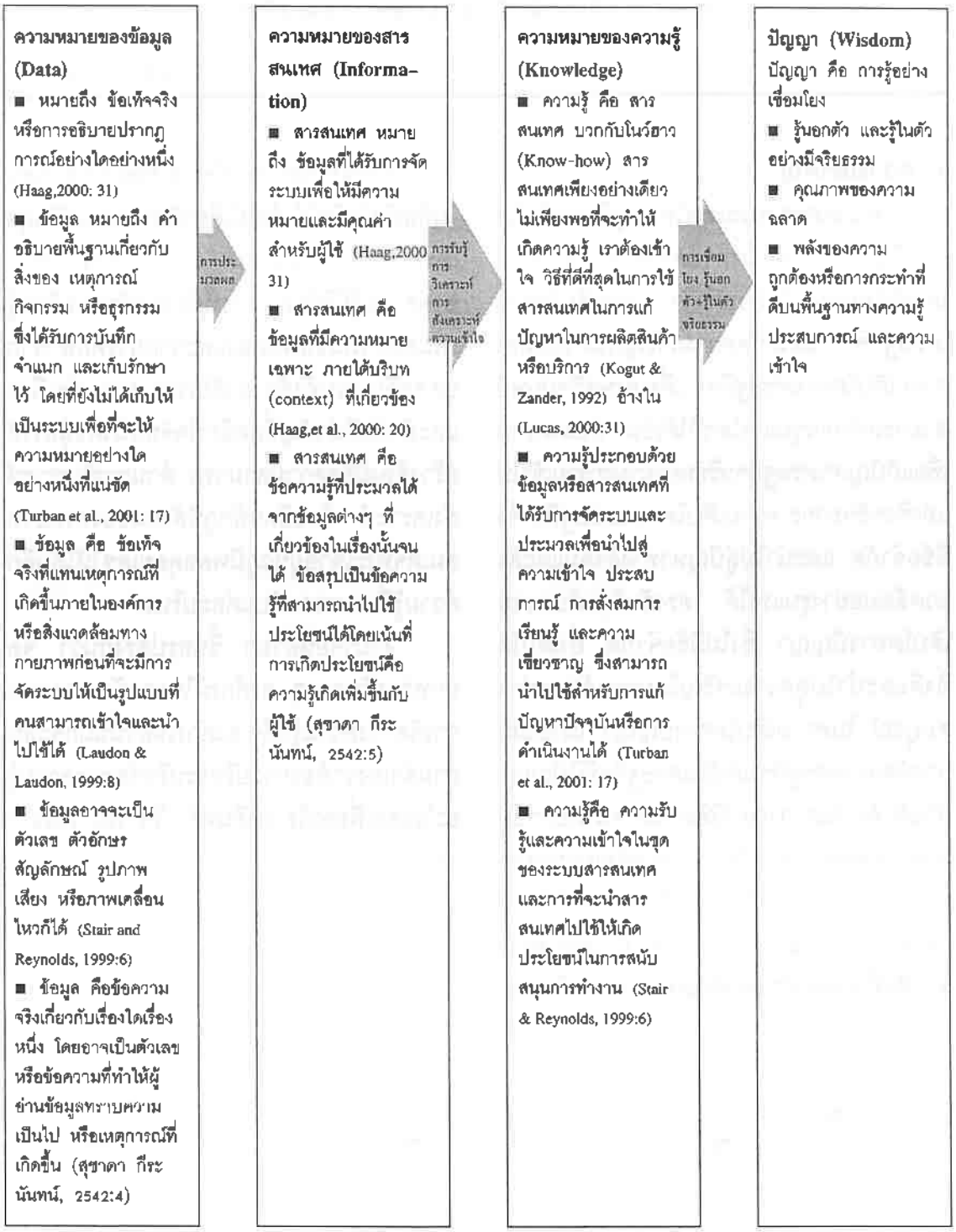

2. การสรรค์สร้างองค์ความรู้ท้องถิ่น

องค์ความรู้ เกิดจากการเรียนรู้ ผนวกกับประสบการณ์ของตนเองและการศึกษาจากบุคคลอื่น หากไม่มีการบันทึกไว้ในสื่อรูปใดรูปหนึ่งและเก็บไว้ให้ชนรุ่นหลัง ความรู้นั้นจะสูญหายไป ส่วนความรู้ที่เกิดจากการบันทึกบนสื่อต่างๆ(Recorded knowledge) ที่มนุษย์ได้รับรู้จากนักโบราณคดีเกิดขึ้นมานานกว่า 5,000 ปีมาแล้ว มีรูปแบบในการเขียนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

2.1) รูปภาพ (Pictographic)

2.2) เครื่องหมายต่างๆ ใช้แทนความคิด (Ideographic)

2.3) ตัวสะกดใช้แทนการออกเสียง (Phonographic) สื่อที่ใช้เขียนมีหลายชนิด เช่น เยื่อไม้ ผ้า เปลือกไม้ หนังสัตว์ แผ่นดินเหนียว แผ่นหินหรือแผ่นโลหะ ปัจจุบันนี้คงเหลือแผ่นดินเหนียว แผ่นหิน หรือแผ่นโลหะเท่านั้น ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ ได้แก่ โลหะที่มีปลายแหลม วิธีบันทึกความรู้ ได้แก่ การสลักหรือจารึกบนสื่อประเภทต่างๆ (สุนีย์ กาศจำรูญ, 2544: 3) ในบริบทสังคมไทยจำเป็นต้องสรรค์สร้างองค์ความรู้โดยเอาปัญหาท้องถิ่นหรือสิ่งที่คุ้นเคยเป็นตัวตั้งแล้วสรรค์สร้างให้เหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น กฤษณา วงษาสันต์ (2542:261-264) ได้ให้แนวคิดว่า ภูมิปัญญาไทยมีกระบวนการที่เกิดจากการสืบทอดถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ แล้วพัฒนาเลือกสรรปรับปรุงองค์ความรู้เหล่านั้นจนเกิดทักษะและความชำนาญที่สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย แล้วเกิดภูมิปัญญา (องค์ความรู้ใหม่) ที่เหมาะสมและสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด

3.1 ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของภูมิปัญญาไทย มีดังนี้

3.1.1 ความรู้เดิมในเรื่องนั้นๆ ผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่ได้รับ

3.1.2 การสั่งสม การสืบทอดของความรู้ในเรื่องนั้น

3.1.3 ประสบการณ์เดิมที่สามารถเทียบเคียงกับเหตุการณ์หรือประสบการณ์ใหม่ได้

3.1.4 สถานการณ์ที่ไม่มั่นคง หรือมีปัญหาที่ยังหาทางออกไม่ได้

3.1.5 รากฐานทางพระพุทธศาสนาวัฒนธรรมและความเชื่อ

3.2 ลักษณะของภูมิปัญญาไทย มีดังนี้

3.2.1 ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการใช้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความเชื่อ (Belief) และพฤติกรรม (Behavior)

3.2.2 ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

3.2.3 ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่าง ในวิถีชีวิต

3.2.4 ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้ เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม

3.2.5 ภูมิปัญญาไทยเป็นแกนหลักหรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิตเป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่างๆ

3.2.6 ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง

3.2.7 ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในการพัฒนาทางสังคม

3.3 ฐานคิด พิทยา ว่องกุล ได้กล่าวในคำนำของหนังสือฐานคิดสู่เส้นทางเลือกใหม่ของสังคมไทย ของศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก (2541: คำนำ) โดยให้แนวคิดว่าฐานคิดมีอยู่ 4 ฐานที่เป็นหลักสำคัญ ได้แก่ ฐานเศรษฐกิจ ฐานชุมชน ฐานปัญญา และฐานสภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนปฏิสัมพันธ์และเกื้อกูลกันดังนี้ แนวทางการสร้างองค์ความรู้

3.3.1 ฐานคิดทางด้านเศรษฐกิจ อาจารย์เสน่ห์ลงไปสู่ชุมชนชนบท ร่วมคิดร่วมงานกับปราชญ์ชาวบ้าน ก่อตั้งโรงเรียนชุมชนอีสานขึ้น เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางการผลิตภูมิปัญญาวัฒนธรรมบนหลักการเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง มีเงินทุนของตนเอง และสร้างปัจจัยพื้นฐานการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ น้ำ ดิน ปุ๋ย และความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์พืชสัตว์ ซึ่งจะเป็นฐานชีวิตของชาวบ้านให้พึ่งพิงตัวเองได้ จากนั้นก็ยกระดับขึ้นสู่เศรษฐกิจชุมชนที่เฉลี่ยรายได้ มีเงินทุน การประกอบธุรกิจ และอุตสาหกรรมชุมชนตามลำดับ

3.3.2 ฐานชุมชน เป็นเรื่องพลังและผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ในการพัฒนาหรือประกอบการแล้วเฉลี่ยผลโดยแบ่งปัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอันเป็นฐานด้านอาหารปัจจัยสี่ที่ชุมชนพึ่งพาตัวเอง พัฒนาตนเองให้เข้มแข็ง ยั่งยืนในอนาคต และหากฐานชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนชนบทก็จะเป็นฐานอาหารให้ชุมชนเมือง และชุมชนชนบทก็จะไม่แตกแยก

3.3.3 ฐานทางปัญญา บนหลักการเคารพภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับความรู้สมัยใหม่ และสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป **เปิดเวทีการแลกเปลี่ยนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง สร้างเครือข่ายทางปัญญาของชุมชนชนบท** ในด้านการศึกษาการวิจัย อาจารย์เสน่ห์พยายามเรียกร้องผลักดันให้นักวิชาการในสถาบันการศึกษาท้องถิ่นลงมาศึกษาวิจัยเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการสร้างฐานชุมชน

3.3.4 ฐานด้านสิ่งแวดล้อม เน้นทัศนะที่มองเห็นความหลากหลายของสรรพชีวิตเป็นความงาม พึ่งพากันและอยู่รอดร่วมกัน อาจารย์เสน่ห์ จามริกจะสนับสนุนการพัฒนาที่คำนึงถึงความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสร้างความสมดุลและความยั่งยืนต่อสังคมมนุษย์

ในอนาคต หากว่าการพัฒนาทั้งสี่ฐานนี้เติบโตขึ้นได้ ผลย่อมกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง และระบบนิเวศตามไปด้วย และหากสังคมไทยสามารถสร้างฐานคิดนี้ขึ้นได้จริง กฎแห่งกรรมร่วมจะเบ่งบานเป็นความดีงามของชุมชนหรือสังคมที่เราคนไทยพึงปรารถนา

4. แนวทางการสรรค์สร้างองค์ความรู้

ปัจจุบันบรรณารักษ์ นักสารสนเทศ หากปฏิบัติหน้าที่เช่นเดิมๆ เป็นการเพียงพอแล้วหรือการบริการค้นคืนและส่งต่อความรู้บนสื่อต่างๆ ไปยังผู้ใช้นี้มีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิชาชีพบรรณารักษ์ นักสารสนเทศอาจจะขาดหายไปเพราะ ศักยภาพของเทคโนโลยีเข้ามาทดแทนคนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความอยู่รอดบรรณารักษ์และนักสารสนเทศจะต้องพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ดังนี้

4.1 เพิ่มศักยภาพในหน้าที่ โดยการสรรค์สร้างองค์ความรู้ดังนี้

ย้อนรอยการสรรค์สร้างองค์ความรู้ในอดีต ซึ่งในบริบทสังคมไทยมีตัวอย่างในการสรรค์สร้างองค์ความรู้ที่ควรแก่การยกย่องและดำเนินรอยตาม คือ สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ และพระยาอนุมานราชธน ทั้งสองท่านนี้สรรค์สร้างความรู้ด้วยการสืบค้นข้อมูลปฐมภูมิ จดบันทึก นำมาจัดระบบ เรียบเรียง สรรค์สร้างเป็นองค์

ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทไทยสรรค์สร้างองค์ความรู้ได้จากตัวอย่างนี้พอจะประมวลเน้นแนวทางสรรค์สร้างองค์ความรู้ได้แก่

4.1.1 ทบทวนวรรณกรรมปฐมภูมิ (Primary Source) เพื่อเป็นแนวทางในการแกะรอย สืบค้น รวบรวม เรียบเรียง จากแหล่งเรื่องราว

4.1.2 ทบทวนวรรณกรรมประเภทปฐมภูมิ วิเคราะห์ สังเคราะห์ สกัดแนวคิดสรรค์สร้างแนวคิดหรือองค์ความรู้ใหม่ๆ ซึ่งในการทบทวนวรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ถ้าได้ข้อมูลครบถ้วนก็สามารถสรรค์สร้างองค์ความรู้ทุติยภูมิได้

4.1.3 ทบทวนวรรณกรรมประเภททุติยภูมิSecondary Source และตติยภูมิแล้ว Tertiary

4.1.4 Source ดำเนินการตามข้อ 4.1.1 หรือ 4.1.2

4.2 ในฐานะบรรณารักษ์และหรือนักสารสนเทศที่อยู่ท่ามกลางสารสนเทศที่หลากหลายรูปลักษณ์ ระบบ สาระ และหลายหลากระดับคุณภาพและคุณค่า น่าจะต้องมีบทบาทรวบรวม จัดระบบและนำสื่อสารสนเทศให้ถึงผู้ใช้ที่มีความต้องการที่ซับซ้อนได้อย่างครบถ้วน เพื่อให้ผู้ใช้นำสารสนเทศเหล่านี้ไปสรรค์สร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย หรือเปิดเวทีการแลกเปลี่ยนเพื่อให้สารสนเทศพบกับผู้ที่ต้องการอย่างกว้างขวาง และสร้างเครือข่ายทางปัญญาของชุมชน

4.3 การจัดหมวดหมู่ความรู้ในจักรวาลอย่างมีระบบ (Chen, 1981 : 209) มีทั้งการจัดหมวดหมู่ที่เป็นแบบระบบปฏิบัติการและระบบการจัดหมวดหมู่ทฤษฎีรวมทั้งการจัดหมวดหมู่แบบมีการแบ่งลำดับขั้นจากกว้างไปสู่แคบเป็นต้น การจัดหมวดหมู่เหล่านี้มีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมขององค์ความรู้กล่าวคือทำให้เห็นโครงสร้างและความเชื่อมโยงขององค์ความรู้ บรรณารักษ์และสารสนเทศน่าจะใช้สถาปัตยกรรมความรู้เหล่านี้เป็นฐานในการสรรค์สร้างองค์ความรู้ ซึ่งอาจดำเนินการได้ดังนี้

4.3.1 สถาปัตยกรรมการจัดหมวดหมู่ เช่น การวิเคราะห์หมู่แบบฟาซิท การวิเคราะห์หมวดหมู่ลำดับขั้นของความรู้ การวิเคราะห์หมวดหมู่แบบเฉพาะเจาะจง ฯลฯ เป็นแนวทางในการรวบรวมจัดระบบวิเคราะห์ สังเคราะห์เรียบเรียงเป็นความรู้ใหม่

4.3.2 หลักการจัดประเภทความรู้ในยุคโลกาภิวัตน์ เช่น การใช้หัวเรื่องในการวิเคราะห์สารสนเทศ ศัพท์สัมพันธ์ ดรรชนี และการทำรายการออนไลน์ เป็นแนวทางในการรวบรวมจัดระบบวิเคราะห์ สังเคราะห์เรียบเรียงเป็นความรู้ใหม่

สถาปัตยกรรมการจัดหมวดหมู่และหลักการจัดประเภทความรู้ในยุคโลกาภิวัตน์เป็นแนวทางหรือพิมพ์เขียวในการสรรค์สร้างองค์ความรู้ได้เป็นอย่างดี บรรณารักษ์และหรือนักสารสนเทศจะต้องสร้างความมั่นคงและความก้าวหน้าให้กับวิชาชีพได้อย่างเป็นพลวัตด้วยการย้อนรอยแล้วต่อยอดภูมิปัญญาไทยที่สอดคล้องกับบริบทและยุคสมัย

5. บทบาทของบรรณารักษ์และนักสารสนเทศกับการสร้างองค์ความรู้

บรรณารักษ์ทำหน้าที่ประสานงาน จัดหาความรู้หรือสารสนเทศให้แก่ผู้อ่านไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ท่ามกลางปริมาณความรู้หรือสารสนเทศที่มีเป็นจำนวนมากและอยู่ในสื่อที่มีหลายรูปแบบ การจัดการข้อมูลของบรรณารักษ์ได้แก่ การจัดหา การจัดเก็บ การค้นคืน การเข้าถึง ข้อมูลต่างๆ ตลอดจน

การบริการในรูปแบบต่างๆ จำเป็นต้องทำให้มีประสิทธิภาพ บรรณารักษ์ไม่สามารถตอบคำถามทุกข้อในทุกสาขาได้ แต่บรรณารักษ์มีหน้าที่สังเคราะห์-วิเคราะห์ (Synthesizing analysing) และเป็นตัวแทน (Agent) หรือสื่อกลาง (Mediator) ระหว่างผู้อ่านและสื่อที่บันทึก หรือระหว่างสื่อและผู้อ่าน ดร.เพียซ บัสเลอร์ (Butler, 1933) กล่าวว่าหน้าที่ของบรรณารักษ์ประกอบด้วยการรวบรวมความรู้ในสังคมและส่งต่อไปยังผู้ใช้ โดยมีความรู้บนสื่อต่างๆ เป็นพื้นฐาน ปัจจุบันปริมาณของสารสนเทศมีจำนวนมากและกระจัดกระจายอยู่ตามสื่อสารสนเทศหลายประเภท การสืบค้นข้อมูลมีความยุ่งยากสลับซับซ้อนมากขึ้น เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ บรรณารักษ์จะต้องทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ (สุนีย์ กาศจำรูญ, 2544)

5.1 เข้าใจภาษา ความต้องการของผู้ใช้และกระบวนการสื่อสาร การส่งข้อมูล การถ่ายทอดและการนำความรู้ผ่านไปให้ผู้ใช้

5.2 กระบวนการ ความรู้บนสื่อสารสนเทศจะถูกนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และส่งต่อไปยังผู้ใช้ โดยการใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยเพื่อให้เข้าถึงข้อมูลต่างๆ เรียกว่า การควบคุมบรรณานุกรม (Bibliographic control) ได้แก่

5.2.1 การจัดทำบรรณานุกรม

5.2.2 การวิเคราะห์หมวดหมู่และบัตรรายการ

5.2.3 งานสืบค้นทางออนไลน์ (Online)

5.2.4 งานสืบค้นโดยใช้หัวเรื่องต่างๆ

5.2.5 งานดรรชนีและสาระสังเขป

บรรณารักษ์จำเป็นต้องใช้วิธีการต่างๆ ดังกล่าวเพื่อให้ได้สารสนเทศที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย รวดเร็ว และตรงกับความต้องการของผู้ใช้ บทบาทเหล่านี้เมื่อดำเนินการตามแนวทางการสรรค์สร้างองค์ความรู้ผนวกกับฐานความรู้ ย่อมสามารถต่อยอดวิชาชีพให้สามารถสรรค์สร้างองค์ความรู้ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ฐานความรู้

การพัฒนาและการเรียนรู้ต้องมีวัฒนธรรมเป็นฐาน ซึ่งเป็นฐานที่เรามีอยู่ เป็นฐานที่เราคุ้นเคยเราจึงมีความมั่นใจ...กุญแจของเรื่องนี้อยู่ที่การเปลี่ยนฐานความรู้ *"จากการที่ถือว่าฐานความรู้มาจากตำรา"* ไปสู่ *"การถือว่าฐานความรู้มาจากการปฏิบัติและผู้ปฏิบัติ"* ในการสร้างฐานความรู้ควรดำเนินการตามแนวคิดการอภิวัตน์ทางปัญญาของศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี(2546:39-41)ดังนี้

6.1 การทำให้เกิดการก้าวกระโดดทางปัญญาทั้งชาติ ซึ่งควรทำ 2 เรื่อง คือ

6.1.1 ทำให้คนไทยรู้ความจริงอย่างทั่วถึง การรู้ความจริงเป็นฐานของปัญญา การไม่รู้ความจริงหรือรู้ความไม่จริงทำให้ด้อยปัญญา หรือปัญญาเสื่อม ซึ่งในสมัยก่อนไม่สามารถทำให้คนทั้งสังคมรู้ความจริงกันทั้งหมดได้ แต่สมัยนี้ด้วยเทคโนโลยี สามารถทำให้คนทั้งหมดรู้ความจริงถึงกันและพร้อมกันได้ จึงเป็นโอกาสแห่งการอภิวัตน์ทางปัญญาเพื่อการอยู่ร่วมกัน การทำให้รู้ความจริงอย่างทั่วถึงควรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลข่าวสารและแหล่งการเรียนรู้ และการสื่อสาร

6.1.1.1 **ข้อมูลข่าวสารอันเป็นความรู้ที่ถูกต้อง เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนและทุกหน่วยของสังคม เปรียบเสมือนเป็น "ดีเอ็นเอทางสังคม" เซลล์ทุกเซลล์มีดีเอ็นเอ ซึ่งมีความยาว**

3,000 ล้านตัวอักษร อันเป็นข้อมูลข่าวสาร (Information) ที่ไปกำหนดโครงสร้างและการทำหน้าที่ของเซลล์ ถ้าข่าวสารผิดไป บางที่แม้แต่ตัวเดียวใน 3,000 ล้านตัว ก่อให้เกิดความผิดปกติรุนแรงมาก

ถ้าทุกคนและทุกหน่วยในสังคมมีข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องก็จะทำให้มีปัญญาเพื่อทำให้ถูกต้องได้ ขณะนี้ยังมีการขาดข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องบ้าง หรือได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ชัดเจนปฏิบัติไม่ได้ หรือเป็นเท็จ (ทุสนเทศ) บ้าง จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องสร้างระบบข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตและการทำงาน โดยทำความรู้แต่ละเรื่องให้ชัดเจน แม่นยำ เข้าใจง่าย มีประโยชน์จริง และลดทุนสนเทศลง ***ในสังคมที่ซับซ้อนการรู้ความจริงเท่าที่สัมผัสได้ไม่พอ เพราะความจริงจากประสบการณ์อาจหลอกเราได้ จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลให้เป็นข่าวสาร (Information) ที่ทำให้เข้าใจความจริงได้ลึกขึ้น***

6.1.1.2 การสื่อสาร ควรมีระบบสื่อสารให้รู้ถึงกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกรูปแบบ ทั้งสื่อสารสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต สื่อสารไม่ควรจะเป็นเครื่องมือของรัฐและธุรกิจเท่านั้น แต่ควรจะเป็นเครื่องมือของประชาชนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน วิทยุชุมชนเป็นตัวอย่างของการสื่อสารที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพที่สุด ราคาก็ถูก และประชาชนเป็นผู้มาสื่อสารด้วยตนเองในเรื่องที่สำคัญต่อชีวิตชุมชน อย่างน้อย 8 เรื่อง คือ (1. เรื่องการทำมาหากิน 2. เรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3. เรื่องการดูแลรักษาสุขภาพ 4. เรื่องการศึกษา 5. เรื่องศาสนา 6. เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 7.เรื่องดินฟ้าอากาศ 8.เรื่องบ้านเมืองและโลก ทั้ง 8 เรื่องล้วนเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ทั้งสิ้น และทำให้ชุมชนเข้มแข็งโดยรวดเร็ว

6.1.2 สร้างนิสัยในการเรียนรู้ และมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดี นี่คือเรื่องใหญ่ที่สุดของยุทธศาสตร์ทางปัญญา คือ การที่คนทั้งประเทศมีนิสัยหรือฉันทะในการเรียนรู้และมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดี ทุกอย่างก็จะลงตัวหมด ถ้าประชาชนมีฉันทะในการเรียนรู้ก็จะเรียกร้องให้มีระบบข่าวสารข้อมูล และการสื่อสารที่ดี เพราะจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ที่ดี โจทย์ใหญ่ที่สุดคือจะสร้างนิสัยรักการเรียนรู้ให้เป็นนิสัยของชาติได้อย่างไร และต้องตีประเด็นให้แตกว่ากระบวนการเรียนรู้ที่ดีนั้นคืออย่างไร สิ่งสถาบันการศึกษาทั้งหมดตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงมหาวิทยาลัยทำอยู่ในขณะนี้คือ "การถ่ายทอดความรู้เก่า" การสร้างความรู้ใหม่มีน้อยมาก และการโยงความรู้กับสถานการณ์ที่เป็นจริงมีน้อยมาก หลักใหญ่ของการปฏิรูปการเรียนรู้น่าจะเป็น **"เปลี่ยนจากการท่องความรู้จากตำราไปเป็นเรียนรู้จากการปฏิบัติ และสามารถวิจัยสร้างความรู้ใหม่ให้เหมาะสมแก่การใช้งาน ในการวิจัยสร้างความรู้ใหม่ต้องสามารถดึงข้อมูลต่างๆ เข้ามาใช้ รวมถึงความรู้เก่าด้วย"**

สรุป

บรรณารักษ์ นักสารสนเทศ ในฐานะผู้มีหน้าที่ประสานงานจัดหาความรู้หรือสารสนเทศให้แก่ผู้รับบริการ ด้วยวิธีการรวบรวมจัดหา จัดเก็บ และบริการการสืบค้น การเข้าถึงสารสนเทศ ตลอดจนการบริการในรูปแบบต่างๆ ซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถดำเนินการทดแทนได้ในหลายส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ กอร์ปกับความหลากหลายของสารสนเทศและความต้องการที่ซับซ้อนของผู้รับบริการบรรณารักษ์ และนักสารสนเทศซึ่งอยู่ท่ามกลางสารสนเทศ และสถาปัตยกรรมองค์ความรู้ อันเป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการสร้างองค์ความรู้ที่ชาดหายไปของชาติ จึงจำเป็นต้องตระหนักถึงการปฏิบัติภารกิจการสรรค์สร้างองค์ความรู้ท้องถิ่นในเชิงรุกอย่างเป็นพลวัต โดยคำนึงถึงหลักภูมิสังคมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของภูมิปัญญาไทย ลักษณะของภูมิปัญญาไทยและฐานคิด เพื่อให้ได้องค์องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศอย่างเหมาะสมกับแต่ละภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

กฤษณา วงษาสันต์. **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ : เธิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น, 2542

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. **ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ Management Information Systems**. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2545.

บดินทร์ พานิช, "เริ่มต้นรู้จัก Knowledge management" **CIO FORUM** 1,2 (มิถุนายน 2546) : 31-32.

พิทยา ว่องกุล. "คำนำ" ในเสน่ห์ จามริก. **ฐานคิดสู่ทางเลือกใหม่ของสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : โครงการวิถีทรรศน์, 2541.

ประเวศ วะสี. **ยุทธศาสตร์ทางปัญญา เพื่ออนาคตของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสื่อสร้างสรร, 2546.

วินัย วีระวัฒนานนท์. **มนุษย์ สิ่งแวดล้อม และการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2535.

สุชาดา กีระนันทน์. (2542). **เทคโนโลยีสารสนเทศสถิติ: ข้อมูลในระบบสารสนเทศ** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนีย์ กาศจำรูญ. **การจัดประเภทความรู้**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.

Bliss, Henry E. **Libraries and the Organization of Knowledge.** New York : Wilson, 1939.

Butter, Pierce. **An Introduction to Library Science.** Chicago: University of Chicago Press, 1933.

Drabenstott, Karen Markey and Vizine-Goetz, Diane. **Using Subject Headings for Online Retrieval: Theory, Practice, and Potential.** San Diego : Academic Press, 1994.

Fugmann, Robert. **Subject Analysis and Indexing : Theoretical Foundation and Pracical Advice.** (Textbooks for Knowledge Organization v.1) Frankfurt/Main: Indeks Verlag, 1993.

Gates, Jean Key. **Guide to the Use of Libraries and Information Services.** 6th ed. New York. McGraw-Hill, 1989.

Haag. S., Cummings. M., & J. Dawkins. (2000). **Management Information Systems for the Information Age** 2nd ed. Toronto ´ Irwin McGraw Hill.

Hunter, Eric J. **Classification Made Simple.** Vermont : Gower, 1995.

Kogut, B, & U. Zander (1992). "Knowledge of the Firm, Combinative Capabilities, and the Replication of Technology." **Organizational Science** 3: 383-397.

Lancaster, Frederick W. **Vocabulary Control for Information Retrieval.** Washington, D.C. Information Resources Press, 1972.

Laudon, K. C. & J. P. Laudon. (1999). **Essentials of Management Information Systems : Transformaing Business and Management** New Jersey : Prentice Hall.

Lucas, H.C., Jr. (2000). **Information Technology for Management** 7th ed. New York: McGraw-Hill.

Stair, R.M., & G.W. Reynolds. (1999). **Principles of Information Systems: A Managerial Approach** 4th ed. Cambridge, MA: Course Technology.

Turban, E., Mclean E., & J. Wetherbe. (2001). **Introduction to Information Technology** Toronto : John Wiley & Sons. Inc.